

De dood van
Sjaoel

1 ¹ Het was na de dood van Sjaoel en nadat David was teruggekeerd van het verslaan van de Amalekieten, dat David [nog] twee dagen bleef in Ziklag. ² Maar zie, op de derde dag kwam er een man uit het kamp van Sjaoel en zijn kleren waren gescheurd en hij had aarde op zijn hoofd. Toen hij bij David kwam, viel hij op de grond en wierp zich languit op de aarde. ³ David zei tegen hem: „Waar kom je vandaan?” en hij antwoordde hem: „Uit het legerkamp van Israël, ik ben ontsnapt.” ⁴ David vroeg hem nu: „Hoe was de situatie daar? Vertel het me nu.” En hij vertelde dat het volk van het strijdperk was weggevlucht en ook dat velen van het volk waren gesneuveld en dat ook Sjaoel en zijn zoon Jehonatan dood waren. ⁵ En David vroeg aan de jongeling die hem dit verteld had: „Hoe weet je dat Sjaoel en Jehonatan dood zijn?” ⁶ En de jongeman die hem dat verteld had, antwoordde: „Ik was bij toeval op de berg Gilboa en daar zag ik Sjaoel, leunend op zijn speer en de wagens en de ruiters van de cavalerie hadden hem ingehaald. ⁷ Toen draaide hij zich om en zag mij en riep mij en ik antwoordde hem: ‘Hier ben ik.’ ⁸ Hierop vroeg hij mij: ‘Wie ben jij?’ en ik antwoordde hem: ‘Ik ben een Amalekiet.’ ⁹ Toen zei hij tegen mij: ‘Kom hier bij me en maak een eind aan mijn leven, want ik ben stervende, maar mijn ziel is nog in mij.’

1. 1. Er wordt ons nu verteld hoe David hoorde van de dood van Sjaoel (*Abarbanel*).

2. Maar zie, een man kwam uit het kamp – Er wordt vermeld in *Pesikta de Rav Kahana* dat dit *Doëg* was, maar dat lijkt mij niet erg waarschijnlijk (*Rasji*). Dit lijkt onwaarschijnlijk om de volgende redenen: 1. David kende *Doëg*, want hij was de opperbevelhebber van Sjaols leger, en 2. hij wordt in vers vijf e.v. een jongeling genoemd, terwijl *Doëg* het hoofd was van Sjaols gerechtshof (volgens *Rasji* op *Sjmoeël I*, 21:8). Volgens *Tanchoema* (*Kie Tetsee* 11) was het de zoon van *Doëg*.

En zijn kleren waren gescheurd en hij had aarde op zijn hoofd – Als teken van rouw (*Abarbanel*).

4. Dat het volk was gevlucht – Hij vertelde hem het nieuws bij stukjes en beetjes, opdat David niet geschokt zou zijn als hij zou horen dat Sjaoel en Jehonatan dood waren (*Ralbag*). *Abarbanel* verklaart: Eerst vluchtte het volk van het strijdtoneel. En toen de Filisjtijnen hen achtervolgden, sneuvelden er velen van het volk en ten slotte sneuvelden ook Sjaoel en Jehonatan.

5. Hoe weet je dat – Was je getuige of is dat alleen maar een gerucht of gis je daar alleen maar naar (*Metsoedat David*).

6. Ik was bij toeval op de berg Gilboa – Ik was er bij toeval, niet wetende dat ik hen daar zou vinden (*Radak*).

Leunend op zijn speer – Nadat hij op zijn eigen zwaard gevallen was (zie *Sjmoeël I*, 31:4) was hij verzwakt en daarom leunde hij nu op zijn speer en de ruiters waren hem al dicht genaderd (*Metsoedat David*). *Ralbag* vertaalt hier dat Sjaoel op zijn zwaard leunde en nadat zijn zwaard niet door zijn harnas heendrong, leunde hij daar uit alle macht op. Maar toen hij merkte dat het zwaard hem nog steeds niet doorboorde, vroeg hij de Amalekitische jongen om hem te doden.

De ruiters van de cavalerie – Dit volgt de vertaling van *Radak*.

8. En ik zei – Het wordt gelezen als: ‘en ik zei’, maar er staat in het Hebreeuws geschreven: ‘en hij zei,’ dat wil zeggen, iemand anders zei het, want hij wist dat Sjaoel vele Amalekieten verslagen had en hij aarzelde om zijn identiteit bekend te maken (*Radak*).

9. Ik ben stervende – Ik sta op het punt te sterven. Het Hebreeuwse woord *sjavats*, hier vertaald met doodsnoed, is volgens *Rasji* verwant met het woord *Tasjbeets*, het geruite linnen kleed van de priesters van Nov, die Sjaoel had uitgemoord. Dus de betekenis van de woorden van Sjaoel zouden dan zijn: wegens het onrecht aangedaan aan de priesters van Nov, kon Sjaoel niet hopen dat hij nog in leven zou blijven. *Radak* vertaalt het met ‘doodsnoed.’ M.a.w., Sjaoel zegt: ‘Daar ik zeker stervende ben, kun je zonder gewetensbezwaar een eind aan mijn leven maken.’ *Ralbag* verklaart het woord met ‘versterkte wapenrusting’. Dus Sjaoel zei dat zijn versterkte wapenrusting, die bedoeld was om de pijlen en speren van de vijand tegen te houden, verhinderde dat zijn zwaard zijn lichaam doorboorde.

Maar mijn ziel is nog in mij – Haast je, en maak er een eind aan. Het is beter dat jij me nu dood dan dat deze mannen me doden en mij mishandelen.

¹⁰ Daarop ging ik naar hem toe en doodde hem, want ik wist dat hij niet langer zou leven na zijn val. Ik nam de kroon, die op zijn hoofd was en de armband die hij om zijn arm had en die heb ik hier bij mijn heer gebracht.”

¹¹ Hierop greep David zijn kleren en verscheurde ze en al de mannen die bij hem waren deden hetzelfde. ¹² En zij rouwden, weenden en vastten tot de avond voor Sjael en voor Jehonatan, zijn zoon, en voor het volk van Hasjem en voor het Huis Israël, want zij waren gevallen door het zwaard.

¹³ Nu vroeg David aan de jongeman die hem dit alles verteld had: „Waar kom je vandaan?” en hij antwoordde: „Ik ben een Amalekitische vreemdeling.” ¹⁴ David zei daarop tegen hem: „Waar haalde je het lef vandaan om je hand uit te steken naar de gezalfde van Hasjem?” ¹⁵ En David riep één van zijn jongens en zei: „Kom hier en val hem aan” en hij sloeg hem en doodde hem. ¹⁶ En David zei tegen hem: „Je bloed komt op je eigen hoofd, want je hebt tegen jezelf getuigd, toen je zei: ‘Ik heb de gezalfde van Hasjem gedood.’” ¹⁷ En David maakte het volgende klaaglied over Sjael en zijn zoon Jehonatan. ¹⁸ Hij zei: Men moet de kinderen van Jehoeda leren met de boog om te gaan, want zo staat het geschreven in het boek van de rechtvaardigen.

10. Na zijn val – Nadat hij op zijn zwaard was gevallen had hij niet lang meer kunnen leven ten gevolge van de wond die hij daardoor had opgelopen en ik heb zijn dood alleen maar versneld, zoals hij mij gevraagd had, en anders was hij gedood door zijn vijanden, die hem al dicht genaderd waren en hij wilde liever door mij gedood worden (*Radak*).

De kroon op zijn hoofd en zijn armband – Het was de gewoonte om met sieraden naar de strijd te gaan, zoals we kunnen lezen in Sjoftiem 8:24-26. Een andere verklaring is dat de sieraden die de Amalekiet had meegenomen, de tefillien van het hoofd en van de arm waren (*Maharie Kara*).

11. Zijn kleren – Er staat geschreven: ‘zijn kleed’ – enkelvoud, maar we lezen het als ‘zijn kleren’ – meervoud. Wie verplicht is te rouwen moet alleen zijn bovenkleed inscheuren, maar David moest meer dan één inscheuring maken, zoals uit het volgende vers blijkt.

12. Voor het volk van Hasjem en voor het Huis Israël – Dit is hetzelfde en het wordt hier alleen maar herhaald uit puur verdriet, want het Huis Israël is het Volk van Hasjem (*Radak*).

Een andere verklaring:

Het volk van Hasjem – Dat zijn de groten van Israël (*Metsoedat David*), de leden van het Sanhedrin (*Malbiem*).

Het Huis Israël – Dat is de rest van het volk (*Metsoedat David*).

Dus David scheurde zijn kleren viermaal in.

13. Waar kom je vandaan? – Hij vroeg hem niet van welk volk hij afkomstig was, want dat had hij al uit het verhaal van de jongeman begrepen, maar hij vroeg hem uit welke plaats hij kwam, dat wil zeggen, of hij in het land van Amalek woonde, en zo ja, hoe kwam hij dan op de plaats van de strijd verzeild. En hij antwoordde dat ook zijn vader uit Amalek kwam maar in het Land Israël woonde en het is mogelijk dat hij bedoelde dat reeds zijn vader tot het Jodendom was overgegaan (*Radak*). [Hij antwoordde dat hij de zoon was van een Amalekitische *ger* was. Een *ger* kan een vreemde inwoner zijn, maar ook een vreemdeling die zich tot het Jodendom bekeerd heeft.]

14. Waar haal je het lef vandaan – Wanneer je, volgens je eigen zeggen, een bekeerling bent en dus je aan de voorschriften van Tora moet houden, hoe kun je dan de gezalfde van Hasjem doden? (*Maharie Kara*). Hiermee heb je tegen Hasjem gezondigd (*Metsoedat David*).

Ralbag verklaart: Men kan zich afvragen waarom David de jongeman doodde. Ten slotte had hij niets anders gedaan dan wat Sjael hem gevraagd had te doen. Echter, zoals in *Bava Kamma* (95a) staat, is het verboden iemand lichamelijke schade toe te brengen, zelfs als die ander daarom vraagt. Want Hasjem heeft dat verboden en de koning staat niet hoger dan Hasjem. En wanneer de leerling iets anders beslist dan de leraar, dan moet men naar de leraar luisteren. En Hasjem, de Leraar van de koning, heeft gezegd dat het verboden is iemand te doden.

16. Je bloed komt op je eigen hoofd – Je bent zelf schuldig aan je dood (*Targoen Jonatan*).

18. Hij zei: men moet de kinderen van Jehoeda leren – En David zei: daar de helden van Israël gevallen zijn, moeten we de zonen van Jehoeda leren met de boog om te gaan (*Rasji*). Dit vers is geen onderdeel van het klaaglied voor Sjael en Jehonatan, want hoe zou het mogelijk zijn dat David begint te spreken over Jehoeda, dat de tegenstander van Sjael was en hem niet als koning erkende. Maar voordat hij aan zijn klaaglied begon spoorde hij zijn mannen aan niet de hoop op te geven nu Sjael en Jehonatan dood waren, want de boog van de overwinning was in handen van de zonen van Jehoeda (*Radak*).

Het boek van de rechtvaardigen – Dit is het boek Bereisjiet, het boek over de rechtvaardigen,

*David's klaag-
lied voor
Sjaoel en
Jehonatan*

¹⁹ O sieraad van Israël! Op uw hoogten liggen de verslagenen. Ach, dat de helden zijn gevallen. ²⁰ Vertel het niet in Gat, vermeld het niet in de straten van Asjkelon, opdat de dochters van de Filisjtijnen niet juichen, opdat de dochters van de onbesnedenen zich niet verblijden. ²¹ O bergen van Gilboa, laat er geen dauw, noch regen op jullie rusten, laat geen veld vruchten voortbrengen, want daar werd het schild van de machtigen verworpen, het schild van Sjaoel was alsof het niet was ingevet. ²² Nooit keerde de boog van Jehonatan terug zonder het bloed van de verslagenen, zonder het vet van de helden, noch keerde ooit het zwaard van Sjaoel leeg terug. ²³ Sjaoel en Jehonatan, geliefd en aangenaam tijdens hun leven, door hun dood niet gescheiden. Sneller dan een arend waren ze, sterker dan een leeuw. ²⁴ O dochters van Israël, ween over Sjaoel, die jullie kleepte in fijn scharlaken, en jullie kleding tooiden met gouden sieraden. ²⁵ Ach, dat de machtigen in de

Avraham, Jitschak en Ja'akov en een aanwijzing hiervoor is te vinden in Bereisjiet 49:8: „Je hand zal rusten op de nek van je vijanden.” Bij wat voor soort oorlogvoering legt men zijn hand op zijn voorhoofd, tegenover zijn nek? Dat is met de boog (*Rasji*). Dit was de zegen van Ja'akov voor Jehoeda, dus Jehoeda was meester in het boogschieten.

19. O sieraad van Israël – [Hebr.: *HazwiJisraël*.] Het Land Israël wordt in Tanach wel Erets HaZwi genoemd – het begeerde land, het schitterende land (zie *Jechezkel* 20:6 en 15 en Daniël 11:16 en 41). En zo verklaart ook *Radak* de woorden hier. Hoe is het mogelijk dat in dit schitterende land de helden gevallen zijn op de hoogvlakten van Gilboa. *Metsoedat David* vult aan: zelfs de zwakken hebben een voordeel in de strijd als ze op een heuvel staan en nu zijn zelfs de sterke helden op een heuvel gevallen.

20. Vertel het niet in Gat en Asjkelon – [De Filisjtijnse steden.] David wist best dat de Filisjtijnen op de hoogte waren, maar dit was zijn manier om zijn verdriet te uiten (*Radak*).

Laat de dochters van de Filisjtijnen niet juichen – Natuurlijk was het in heel het land van de Filisjtijnen bekend dat zij de Israëlieten verslagen hadden, maar David wilde niet dat de Filisjtijnen zouden weten hoe zij treurden, om hun niet nog meer reden te geven om feest te vieren.

21. Laat er geen dauw of regen op jullie komen – Hij sprak alsof hij de bergen van Gilboa vervloekte, zodat daar niets meer op zou groeien (*Metsoedat David*).

Laat geen veld vruchten voortbrengen – Laat er niet genoeg graan op groeien, waarvan *challa* kan worden afgescheiden (*Rasji*). *Radak* verklaart: Laat er niet genoeg graan op groeien om er *troema* van te kunnen afscheiden. [Dit is een nog ergere vloek, want *troema* moet van de kleinste hoeveelheid worden afgescheiden, en voor *challa* is een bepaalde minimum hoeveelheid nodig.]

Abarbanel verklaart het anders: „O bergen van Gilboa, valt er geen dauw en regen op jullie? Laat de Almachtige Zijn zegen niet op jullie rusten? Zijn jullie geen velden waarvan *troema* wordt afgescheiden? Hebben jullie niet de heiligheid van het Heilige Land. Rust de *Sjechina* niet op jullie? Waarom werden dan de schilden van de helden verworpen?

Alsof het schild van Sjaoel niet was ingevet – Het was de gewoonte om de schilden voor de strijd met vet en olie in te smeren, zodat de pijlen daarop zouden afketsen. En in deze strijd drongen de pijlen door de schilden heen, alsof zij niet door vet en olie beschermd werden (*Rasji*).

22. Nooit keerde de boog van Jehonatan terug – Vertaling volgens *Rasji*.

Nooit keerde de boog van Jehonatan terug van de strijd zonder dat zijn pijlen het bloed van zijn vijanden verspild hadden (*Metsoedat David*).

Noch keerde het zwaard van Sjaoel leeg terug – Zonder zijn tol van de vijanden gevraagd te hebben (*Metsoedat David*).

23. Geliefd tijdens hun leven – Ze waren bij iedereen geliefd (*Metsoedat David*).

Door hun dood niet gescheiden – Van die liefde voor hun, want hun dierbare herinnering zal altijd leven in de harten van het volk (*Metsoedat David*). *Targoem Jonatan ben Oeziël* vertaalt: ook bij hun dood werden zij niet gescheiden van hun volk. Hoewel zij gewaarschuwd waren voor hun op handen zijnde dood, vluchtten zij niet voor de strijd. Een andere interpretatie: zij werden niet van elkaar gescheiden, maar stierven samen, want zij hadden elkander lief tijdens hun leven.

Sneller dan een arend – Om de wil van hun schepper uit te voeren (*Rasji*). [Om de geboden uit te voeren.]

Sterker dan een leeuw – Om zich te onthouden van de verboden.

24. Die jullie kleepte in fijn scharlaken – Die jullie kleepte in kleurige kleren en die jullie vreugde bezorgde (vertaling *Jonatan*) (*Rasji*).

Hij bracht de oorlogsbuit mee terug van het slagveld en deelde die uit aan zijn mannen, om daar kleren voor hun vrouwen van te kopen. Zo was het alsof Sjaoel zelf hen kleepte (*Metsoedat David*).

oorlog moesten vallen, dat Jehonatan verslagen moest worden op uw hoogten. ²⁶ Ik ben diep bedroefd over jou, Jehonatan, mijn broeder, je was zo vriendelijk voor mij, jou liefde was mij dierbaarder dan de liefde van vrouwen. ²⁷ Ach, dat de machtigen moesten vallen en de wapens in de strijd verloren moesten gaan.

In de Midrasj verklaart Rabbi Jehoeda dat het speciaal de dochters van Israël waren die de dood van Sjaael zouden voelen en betreuren, omdat hij gewoon was, als hun mannen ten oorlog trokken, hij voor hun kleding en voedsel zorgde (*Midrasj Sjmoeël*).

25. Ach, dat de machtigen moesten vallen, enz. – Deze zin wordt hier herhaald als uiting van diepe rouw (*Metsoedat David*).

Dat Jehonatan verslagen moest worden op uw hoogten – Jonatan vertaalt: „Op het hoogtepunt van zijn kracht werd hij gedood (*Rasji*).

26. Ik ben diep bedroefd over jou, mijn broeder – Zo intens als Davids liefde voor Jehonatan was bij zijn leven, zo intens was zijn verdriet bij diens dood. Daarom noemt hij hem „mijn broeder” (*Abarbanel*).

Jou liefde was mij dierbaarder dan de liefde van vrouwen – Jouw liefde was meer waard dan die van vrouwen, want die tonen hun liefde alleen aan diegenen die hen beminnen (*Metsoedat David*).

Dan de liefde van vrouwen – Zijn beide vrouwen Avigajil en Achinoam. En mijn vader z”l [de vader van Radak] leerde dat Jehonatan’s liefde groter was dan de liefde die een vrouw voelt voor haar man en kinderen, en dat is een sterke liefde (*Radak*).

Dat de wapens in de strijd verloren moesten gaan – Sjaael en Jehonatan waren de wapens van Israël en zijn waren verloren gegaan (*Rasji, Radak en Metsoedat David*).